

här anmälda arbete är i öfversättningen helt och hållet förfuskad, så att många ställen i boken blifvit obegripliga.

J. V. S.

69 INHEMSK LITTERATUR.

Litteraturblad n:o 9, september 1849

1. LYHY SUOMEN HISTORIA JA MAANTIEDE, KANSAKOULUJEN TAR-
10 PEEKSI. SUOMENTANUT J. F. GRANLUND. HELSINGISSÄ 1849.

Denna skrift utgör 13:de Delen af »Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia». Den är en förtjenstfull, i ett synnerligen klart språk gjord öfversättning af *Finlands Historie och Geografi för Söndagsskolor*, utgifven år 1847 (af Hr Hallstén) och tryckt i Wasa. Originallet har undgått vår uppmärksamhet, och det är oss derföre dubbel glädje, att hafva gjort boken bekantskap i en drägt, som lofvar densamma större spridning och mångfaldigad gagnelighet. Icke såsom skulle dess kompendiiform i vår tanke motsvara »folkskolans» behof. Den egnar sig
20 genom densamma hellre för nybegynnare i lärdomsskolan. Ty lärjungan i den senare läroanstalten har under fortgången af sin studiikurs tillfälle, att efterhand utvidga sin insigt äfven i fäderneslandets historia och geografi. Vi anse det derföre lämpligt, att han börjar med en kort öfversigt af det hela, för sitt vetande erhåller ett skelett, hvilket dels lärarens muntliga framställning genast, dels hans egen läsning framdeles kunna fylla med en alltmera lifgifvande omklädnad. Hans minne och åskådning erhålla sålunda i tid ett fäste, som hindrar uppfattningen af det hela att förvirras och borttappas genom ett mera detaljeradt studium.

30 Ju mera man deremot lär sig uppfatta folkskolundervisningens vigt för den nationela bildningen, desto mera skall man, tro vi, frångå det nu gällande förfarandet, att tilldela Folkskolan de magraste kompendierna, så mycket knapphändigare än läroboken för hvarje nybegynnare på den lärda skolbanan, som man anser folkupplysningen för mindre viktig än den s. k. bildade klassens vetande. Det är en beqväm sak för eftertanken, att anse folkskolan för skolverkets aldra lägsta klass och inrätta undervisningen i densamma enligt denna åsigt. Men hvem vill väl anse ens det vetande, som en kurs genom ett halft dussin af lärdomsskolans klasser kan gifva, kunna motsvara folkets behof?
40 Mycket mindre lär man för ett så beskaffadt vetande vilja anse lärokursen på lärdomsskolans lägre eller lägsta klasser. Men går man längre och inrättar en än lägre klass nedom lärdomsskolan, så menar man sig hafva folkskolan färdig, och hafva laggt en tillräcklig grund för folkbildningen!

För vår del hafva vi förut sökt göra den åsigt gällande, att folkskolan i afseende på lärjungens förmåga och håg bör lemna samma resultat som lärdomsskolan. Eller hvad gagn har väl bonden af t. ex. några årtal i fäderneslandets historia, några namn i dess geografi? Enligt vår insigt
50 närmast intet – d. ä. samma gagn, som lärjungan ur lärdomsskolan har af sin kurs, om han blott besitter dennas innehåll i minnet. För båda, för lärjungan i folkskolan och för den i lärdomsskolan, bör det väl vara hufvudsak att komma till en insigt, som tillåter honom att på egen hand vinna ytterligare förkofran, och att utrustas med allvarlig håg till dess vinnande. Ju kortare nu den tid är, som på undervisningen kan användas, och af ju inskränktare omfång lärokursen derföre måste

vara, desto mera omedelbart bör undervisningen rigtas till detta mål. I folkskolan kommer derföre enligt vår tanke allt derpå an, att lärjungen läres läsa i bok, d. ä. läres att obehindradt läsa och förstå sitt modersmål samt att till läseöfning för detta ändamål väljas framställningar i sådane ämnen, af hvilkas inhemtande lärjungen förmår känna glädje, och hvilkas betydelse för hans samhällsställning han är i stånd att inse. Läseböcker, icke registertorra läroböcker tillhöra derföre undervisningen i folkskolan. De förra kunna lätt innehålla allt, hvad som förekommer i de senare, men de vänja dertill vid läsning och uppfattning, icke blott vid stafning och memorerande – vi säga välbetänkt »stafning», emedan vanligt är, att en sådan lärobok af lärjungen begagnas på egen hand under en osäker innanläsning, tills han gjort hvarje dess rad till en utanlexa.

Ur denna synpunkt kunna vi icke gilla planen i den ifrågavarande skriften. För folkskolan är den olämplig. Men för den tidigare historiska undervisningen i lärdomsskolan kan den vara ganska tjenlig, isynnerhet som väl intet synes naturligare, än att denna undervisning börjar med fäderneslandets historie. Der uppstår visserligen en lakun i lärjungens historiska vetande, då han härifrån öfvergår till den älsta världshistorien. Men samma lakun förefinnes mellan föremålen för detta hans studium och hans eget närvarande lif. Än mera gäller det anförda om geografins studium, vid hvilket fäderneslandets jord med all rätt göres till undervisningens utgångs- och slut-punkt. För en sådan undervisning kan nu boken med fördel begagnas – vid skolor i Finska landsorter med allt skäl i dess Finska drägt. Men äfven för detta bruk sakna vi i densamma historien om landets och folkets kultur, såsom den, hvilken gäller uteslutande Finland, medan den yttre, politiska historien hufvudsakligen berör Finland blott såsom en provins af Sverige. Medgifvas bör dock, att Förf. synes hafva haft det påpekade målet för ögonen, ehuru materialiernas otillräcklighet eller kanske bemödandet att inskränka bokens omfång nära omintetgjort sträfvandet dertill.

Följande de flesta andras exempel uppräknar Förf. t. ex. slagen af sädesväxter och skördens totalbelopp, tunlandtal af åker och äng, fabrikenas antal och art, fartygens lästetal o. s. v. Utan allt gagn inplantas nu dessa siffor och benämningar icke i en lärjunges minne, om fortsatt läsning ger dem någon betydelse. Men kommer hans kunskap i saken att stadna vid dem – såsom fallet torde vara med det stora flertalet af lärjungar i en folkskola der dylika kompendier utgöra all läsning – så kan intet betydelselösare och ofruktbarare vetande finnas. Skulle helst dylika uppgifter finnas för hvarje län jemte folknummern för länet, så kunde de leda till en jemförelse mellan fruktbarheten, odlingen, den industriela rörligheten i landets olika delar. I en Läsebok hade ytterligare dessa data kunnat jemföras med motsvarande förhållanden i utlandet och sålunda något begrepp bibringas lärjungen om eget lands ställning i anseende till jordkultur, industri och handel – en kunskap, som varit väckande till fortsatta bemödanden att lära känna fremmande länders kultur tillstånd och medlen för kulturens höjande i eget land, samt genom dessa studier till håg att lefva och verka för en sådan fäderneslandets förkofran. Detsamma ungefär kan sägas om uppräknandet af domstolarnes, stiftens, prosteriernas m. m. antal. Att veta: i landet finnas 49 häradsrätter, öfver 400 kyrkor¹ m. m., är att veta en sak, med hvilken

¹ Det må anmärkas, att Förf. utsätter prosteriernas och socknarnes antal, men icke församlingarnes.

eftertanken icke har något göra. Man kan evinnerligen i minnet upprepa dessa tal, utan att de göra människan klokare, än Hinduen göres af det upprepade »Om!»! »Om!»! Är detta antal i förhållande till landets vidd och befolkning stort eller litet? – svaret på denna fråga är det enda, som kan gifva de nakna siffrorna någon betydelse. Härtill kommer ännu, att historien om utvecklingen af alla sådana institutioner och förhållanden bildar landets kulturhistorie, och att, såsom ofta blifvit upprepadt, denna historie isynnerhet för Finlad utgör landets egen historie, medan en egen politisk historie för detsamma icke finnes. Man kan sätta i fråga, huruvida alla dessa saker äro i stånd att fångla en ung lärjunges intresse. Men vi tro, att man mycket misstager sig, om man tror sig vid undervisningen böra vända sig endast till lärjungens känsla och inbillning, för att väcka hans kärlek för ämnet och hans vettgirighet öfverhufvud. Förståndet intresseras visserligen långsamare, men intrycket på detsamma är desto varaktigare och mera stärkande för själskrafterna, både för hågen och förmågan. I hvarje händelse måste man medgifva, att minnets anlitande ensamt är den mest ofruktbara metod, som pedagogen kan använda.

Förf. till närvarande arbete kan visserligen med öfriga författare till kompendier i fäderneslandets historie och geografi till sin ursäkt anföra, att en helt ny forskning bör föregå, förrän fäderneslandets historie kan skrivas så, som vi här antydt den böra skrivas. Förf. kan dertill anföra, att hans bok isynnerhet i länebeskrifningarne är mera sakrik än vanligt. Också hafva vi icke velat uttala något tadel öfver boken, hvilken i flera hänseenden vittnar om sin Författares omtanke och goda urval. Men det goda aflägsnar icke anspråket på det bättre. Synnerligast hafva vi velat påminna om nödvändigheten, att ur en högre synpunkt än hittills uppfatta folkskolan och folkbildningen, såsom vi äfven upprepadt velat erinra om behofvet för en författare i Finsk historie, att ega så omfattande kunskap som möjligt om landets lagar och förvaltning, och om dessas beskaffenhet under skilda perioder af folkets historiska utveckling.

2. KERTOELMA SUUR-SAVOSTA ELI MIKKELISTÄ. J. G. KORANTER'ILTA. MIKKELISSÄ 1848.

Denna skrift är den första, från tryckeriet i S:t Michel utgångna, Ref. erinrar sig hafva sett. Det är med glad öfverraskning man sålunda ser nya inhemska tryckningsorter nämnas. Får dock en utlänning någonsin se en bok, tryckt i S:t Michel, med detta halfsvenska namn på titelbladet, så skall han svårligen kunna föreställa sig, att det betecknar en stad i Finland. Att äfven de helsvenska stadsnamnen föga passa till Finsk geografi har tiden bragt i glömska. Emellertid vore det väl att veta, huru den Sydsavolaks'ska staden egentligen heter: Saint, Sanct eller Sankt; Michel, Mickel eller Mikkel? Man måste i sanning vara långmodig, för att lefva i en stad, med hvars namn man icke under hela sin lifstid kan komma under fund. Ty äfven den officiella ortografien varierar. Ur den skrift, hvarom här fråga är, lära vi, att socknen fått sagde namn af gref Brahe, hvilken äfven besökt dessa trakter och enligt sägen företagit att här åt sig uppbygga en sätesgård, af hvars grundvalar ännu spår återstå. Förf:s gissning, att socknen fått namnet den nära 100 år förut aflidna Michaël Agricola till ära, är väl blott ett infall, och det bilagda helgonepitetet utvisar väl, att grefven vid valet af namn tänkt på erkeengeln med svärdet. Namnet erinrar föröfrigt likasom

namnen på Christina (först Christina Catharina) socken¹ och på städerna: Brahestad, Jakobstad, Christinestad, om grefvens sträfvande att försvenska Finland och sålunda närmare förena det med moderlandet.

S:t Michel's socken har enligt Förf:s utredning i älsta tider hetat Savilaks (Savilahti), sedan Sawlaks, Savolaks och Stor-Savolaks. Det synes väl, att detta namn tidigare blifvit användt att beteckna landskapet än socknen; men då socknen var den första i nuvarande Savolaks, så finnes stort skäl för det antagande, att landskapet lånat namn af socken, icke tvärtom. Härledningen från »Savilahti» har Förf. sökt bevisa så väl ur historiska grunder som ur traditionens öfverensstämmelse med närvarande naturförhållanden. Man har, såsom bekant, hittills hänfört landskapets namn till det i detsamma sedvanliga svedjebruket och den rök (savu), hvaraf det till följd häraf under sommaren betäcket. Men ändelsen »laks» (af *lahti*, vik) förefaller nog fremmande för det ord, med hvilket det i namnet finnes sammansatt. Likaså har D:r Castrén för landskapsnamnets härledning hänvisat på en i Ryssland bosatt gren af Finska stammen och på dess namn: »Savolotscheskaja tshud». Men äfven denna härledning synes något sökt och osäker. Jemförd med dessa förklaringar finner hvar och en utan tvifvel härledningen från Savilahti vara den vida vägnar enklaste och naturligaste, isynnerhet då den understödes af alla de bevis Förf. anført.

Undersökningen angående detta namn och dess förvandlingar samt äfven de många delningar, genom hvilka ur S:t Michels socken uppstått ett stort antal socknar och församlingar i nuvarande Savolaks (Jockas, Kangasniemi, Piexämäki, samt Hirvensalmi och Haukivuori kapeller), utgör förnämsta delen af Förf:s afhandling. Sjelfva beskrifningen på S:t Michels socken är fattig, och dess historia i öfrigt reducerar sig till en torr förteckning öfver kyrkoherdarne, med dessas födelseår, promotionsår, prestvigningsår o. s. v. Statistiska data saknas alldeles.

Skriftens omfång har vuxit genom en viss blomsterrikedom i Förf:s stil, hvilken väl såsom språköfning kan förtjena afseende, men här oftast icke är på sin plats. Förf. glömmar t. ex. aldrig att i svassande ord prisa församlingarnas lycka, att få sig egna kyrkoherdar; men han glömmar helt och hållet att i detalj nämna, hvad godt den ena eller andra af dessa pastorer uträttat. Språket har både i konstruktion och ortografi vissa egenheter – något som synes vara oskiljaktigt från det namn, Förf. bär – men är öfverhufvud godt och lätt läsbart. Sist anförda omdöme kan också gälla om hela afhandlingen både till innehåll och form. Bristerna i densamma äro lika lätt insedda som undvikna.

3. PIENI RUNON SEPPÄ ELI KOKOUS PARAIMMISTA INKERINMAANPUOLELTA KERÄTYISTÄ RUNOLAULUISTA YNNÄ JOHDATUKSIA RUNON TEKON. D. E. D. EUROPÆUKSELTA. HELSINGISSÄ 1847.

Ehuru denna lilla skrift är tryckt för två år tillbaka, har den i ringa grad blifvit känd och spridd. Gerna efterkomma vi Förf:s uppmaning till Red., att i detta blad erinra om dess tillvaro. Vi göra det så mycket hellre, som skriften afser att fylla en lucka i Finska folkliteraturen, och

¹ Brahelinna i denna socken har verkligen varit en grefvens sätesgård. I sockenkyrkan finnas ännu afbildningar i hel figur af herre och fru.

Förf. berömligen sträfvat att göra den gagnelig för sitt ändamål.

Sedan Lönnrot's *Kantele* utkom, har nemligen ingen mindre runosamling, afpassad efter den större allmänhetens behof och tillgångar, sett dagen. Och likväl har antalet af samlade äldre runor sedan dess betydligt stigit, Kalevalasamlingen blifvit fulländad till ett helt och de skönaste lyriska dikter, Finska språket eger, intagit sin plats i Kanteletar. Denna rikedom lemnar nu det yppersta tillfälle till en Antologi af Finska dikter, i hvilken äfven flera nyare försök till Finsk sång med skäl kunde finna plats. För allmogen är en sådan samling som Kanteletar alltför dyr. Något profstycke ur den episka dikten är också af lika väsendtlig betydelse som de lyriska sångerna, och både såsom bildningsmedel och såsom väckelse för en slumrande poetisk förmåga vore dikter i en nyare tids anda, om de närma sig fulländningen, kanske mera verksama än fornsången. I alla länder hafva de stora skaldernas produkter genom visböcker och antologier blifvit en sinnet upplyftande gåfva äfven för hyddans invånare. Afsigten, att åstadkomma något dylikt äfven för den Finska allmogen, är derföre högst berömvärd, och dess utförande bör utan tvifvel bära frukt både för Finska sången och för folkbildningen.

Hr Europæus synes med utgifvandet af den ifrågavarande skriften hafva afsett här antydda gagn. Huruvida utförandet rätt motsvarar en sådan afsigt, kan läsaren lätt döma deraf, att skriften innehåller några och tjugur runor, dels aftryck ur Kanteletar, dels hittills okända sånger, hvilka Hr E. sjelf samlat ur den Ingermanländska allmogens mun. En af dessa senare sånger: »Kalevasta» synes tillhöra den episka cykeln och innehåller under sagde titel ett sammandrag af, hvad i Kalevala finnes anfördt om Kullervo. Bland de öfriga nya sångerna finnes väl ingen som i skönhet kan jämföras med de bästa sångerna i Kanteletar; men de hafva dock delvis äfven poetiskt värde.

Men den verslära, Hr E. under titel af »Johdatuksia Runon tekoon» förbundet med sin runosamling, likasom redan skriftens allmänna titel *Pieni Runon Seppä*, visar, att afseendet på gryende runosångares behof hufvudsakligen måtte ledt honom äfven vid sångernas sammanställning. För sin del kan Ref. likväl icke finna, hvarföre just de runor, Hr E. valt, skulle förtjena företräde såsom mösnter. Också kunna vi icke gilla hvarken verslärans inskränkning till runon eller samlingen till runosånger. Bland större delen af Finska allmogen har runosången försvunnit, och visor och sånger i andra versarter hafva trädt i dess ställe. Att dessa visor äro bristfälliga både till innehåll och form kommer sig väl deraf, att folksångens tid är förbi, och att till konstpoësin fordras ett mått af bildning, som en sångare bland folket icke kan besitta. Vi anse derföre, att Förf. icke väl beräknat sin tid, då han vändt sig företrädesvis till allmogen. Det är för den mera bildade delen af Finska språkets älskare afhandlingar i Finsk verslära böra skrivas; och om äfven runo'ns byggnad lägges till grund för sakens utredning, så är det lika viktigt, att visa tillämpningen af den funna regeln på nyare versformer, såsom de enda i hvilka en ny Finsk sång kan framträda. Sången och versformen stå icke så oberoende af hvarandra, att man mot erfarenhetens vittnesbörd bör mena, att ett modernt innehåll kan inläggas i folksångens form. Alla försök åt detta håll hafva blifvit imitationer, stundom icke utan värde, men likväl saknande en originel skapelses stämpel och förmåga att anslå sinnena. Man må dessutom sätta Finska fornrunornas värde huru högt som helst; man kan dock icke neka, att deras versform och melodi är alltför fattig och enförmig, för att icke trötta ett nutidens öra. Hade Hr E.,

såsom vi yrka, skrifvit för den mera bildade läsaren, så hade detta likväl icke hindrat hans skrift att blifva gagnelig för någon poetisk talang ur allmogens krets, då flere länders moderna litteratur framvisat prof på en konstpoësi, framgången äfven ur den arbetande klassens leder, och då dessa exempel säkert skola blifva talrikare, ju mera bildningen förmår nedtränga till denna klass.

Såsom skriften nu är beskaffad, kan den likväl å ena sidan åt allmogen erbjuda en liten antologi af runosånger, å den andra gagna den bildade läsaren genom den utredning af runoversens art, densamma innehåller. Denna utredning är byggd på de af Lönnrot uppställda principer, hvilka väl icke äro allmänt gillade, men som dock skola lättare antingen gillas eller vederläggas, ju mera i detalj de blifva genomförda och på fornrunons byggnad tillämpade. Särskildt böra vi nämna, ett Hr E. i ingressen till versläran sökt försvara den profana sångens värde mot pietisterna, hvarigenom afhandlingen fått sin tillämplighet äfven för allmogen. Ett sådant försvar kan för tiden hafva sitt gagn, men borde i vår tanke stå i sammanhang med bevis för alla rent menskliga förhållandens lika heliga rätt att existera och erkännas, som omvändelseverket, börens och psalmsjungandets. Ty med ett sådant erkännande följer äfven ett tillbörligt uppskattande af sången, såsom den der förädlande afmålar och inverkar på sagde förhållanden, ja sjelf förer den kraftigaste bevisning för deras rätt och heliga art.

4. SUOMI. TIDSKRIFT I FOSTERLÄNDSKA ÄMNEN. 1848. HELSINGFORS 1849.

Tillfälligtvis har Suomi i serien af här anmälda skrifter icke fått den plats, som vederbör. Ty denna tidskrift tillhör utan gensägelse det förnämsta af hvad den inhemska litteraturen årligen har att uppvisa.

Ehuru mången med oss torde hyst den önskan att Suomi förnämligast måtte innehålla artiklar för den större allmänheten, på en gång undervisande och lifvande, och närvarande årgång icke kan sägas svara mot denna fordran, betages dess innehåll dock härigenom icke dess stora förtjenst. Under titeln af »Utdrag ur Ryska Annaler» har Hr Akiander sammanställt allt, hvad han i 11 särskilda Ryska annalistiska samlingar påfunnit rörande Finska folkstammar och förnämligast rörande vårt lands historie. Hr W. Nylander har, biträdd af Hr M. v. Wright, förtecknat »Finska foglars Finska namn, systematiskt ordnade», och Hr C. Lundahl meddelat en »Förteckning öfver disputationer, utgifva vid Univ. i Åbo 1819–1828».

Redan dessa titlar visa, att Suomi's innehåll för året rättare haft sin plats i någon samling för vetenskapsidkare. Men man bör hoppas, att så väl Finska historien som naturalhistorien skall mer och mer finna bearbetare äfven bland män af andra stånd och klasser, än det egentligen lärda ståndet, hvilket, då man i vår tid icke med fog kan till detsamma räkna prester och skolmän, har ett så inskränkt antal ledamöter och i vårt land icke sträcker sig utom Universitetet. Vid Universitetet åter räknar hvarje vetenskapsgren blott en eller ett par idkare, hunna till de år, att de såsom vetenskapsmän kunde ega någon mera inflytelserik verksamhet, och vetenskapliga sträfvanden, måste derföre oftast blifva öfverlemnade åt andra än universitetslärare. Också har, om vi icke misstage oss, ingen annan professor, än Hr Rein, skänkt någon afhandling åt Suomi.

Hr Akianders nämnda »Utdrag» kunna enligt sin natur icke erbjuda

någon sammanhängande läsning, utan blott begagnas af forskaren i fosterlandets häfder. Dock kan hvar och en, som något känner af Finlands historie, med ganska stort intresse läsa en mängd fullständigare anteckningar, isynnerhet från slutet af 16: de och början af 17:de seklet. Hr Nylanders Finska namnförteckning på inhemska foglar måste blifva ett oundgängligt *Vade mecum* för alla ornitologer och jägare i landet, då äfven de sistnämnda i densamma kunna finna en ledning att lära till namn, art och egenskaper känna de foglar, de i skogarne möta eller nedlägga. Disputationsförteckningen af Hr Lundahl bör för

10

mången forskare i särskilda ämnen vara välkommen, men skulle utan tvifvel lämpligare hafva bordt utsträckas till en längre period och särskildt utgifvas såsom tillägg till Marklins bekanta katalog. Med allt detta afsticker årgången 1848 betydligt mot årgången 1847, som till största delen innehöll en populär läsning. Om någon möjlighet finnes, att helt och hållet egna Suomi åt afhandlingar af sådan art, vore dermed mycket vunnet för den inhemska litteraturens förkofran. Men om det är ogörligt, borde åtminstone dessa samlingar för forskaren endast såsom Bihang åtfölja hvarje årgång af Tidskriften, medan det öfriga skulle upptagas af afhandlingar för den större allmänheten. Visserligen kan man t. ex. nu anse årgången 1848 för ett sådant lärdare Bihang till årgången 1847. Men detta förhållande är med afseende på

20

den läsande allmänheten icke detsamma, som om hvarje årgång vore delad mellan afhandlingar och akter eller förteckningar. Ty denna allmänhet har väl ett billigt anspråk på att finna åtminstone en läsbar afhandling om året i den enda, för en blandad läseverld bestämda inhemska tidskriften – de mäns oegennyttiga uppoffring i all ära, hvilka skrivit för Suomi och ombesörjt dess utgifvande.

30

5. HÄMNDEN. NOVELL AF EN FINNE. KUOPIO 1849.

Hvad vi antydtt om denna Förf:s föregående noveller, att dem nemligen felas utarbetning och form, det gäller i än högste grad om närvarande berättelse, och har i rätt öppna ordalag blifvit tadladt i ett par tidningskritiker. Hvilken förändring hos Förf. kritiken kan verka är osäkert. Ref. synes det af de tre noveller, Förf. offentliggjort, som skulle hans talang varit en uppbrusande känsla hellre, än en förmåga till uthållande konstnärlig produktion. Pietismen eller rättare den hycklande pietismen synes hafva väckt Förf:s harm, och hans noveller

40

äro utgjutelser af denna känsla, hvilken utestängt rättvisa i uppfattningen och bedömandet, icke blott konstnärlighet i formen. Ett vilkor för större framgång är åtminstone, att Förf. tills vidare lemna det religiösa hyckleriet åt sitt öde och vänder sig till andra förhållanden i menliga lifvet, i afseende på hvilka han icke lika lätt missledes af sin känsla. Man finner visserligen utmärkta vittra produkter, till hvilka uppräningen är lånad ur en författares eget lif, lyckade dikter, som skildra sångarens egna känslor och öden; men de blifva konstprodukter endast derigenom, att författaren förmår betrakta dessa känslor och öden

50

såsom en annans, att han vid dem icke fasthänger med egoismens intresse, med ett ord, att han objektiverar sitt eget lif och sitt inre till en bild för sin betraktelse, vid denna bild icke fästade annat intresse än konstnärens. Han renar sålunda sin produktion från all tillfällighet, gör skildringen sann och allmäntgällande och derigenom äfven i stånd att mottaga en idealiserad form. Det vanligaste exempel på en produktion utan konstnärlig kallelse är det versskrifveri, som den första ungdoms-

kärleken plär föränleda, och af hvilket vanligen kalendrarne öfversvämma. Den verkliga skalden kan visserligen väckas till produktion af samma allsmågtiga känsla, men såsom sjelfva känslan hos honom antager formen af en fantasins lek, så äro också de produkter, den framkallar, fantasins, allmänna bilder, i hvilka åskådaren icke ser uttryck af *ett* kärlekssjukt hjerta, utan i hvilka hvarje älskande igenkänner det förädlade uttrycket för hvad han dunkelt anat.

Vi vilja härmed icke hafva sagt, att icke vår Förf. på många ställen höjer sig till en allmännare betraktelse; men han gör det i inflickade reflexioner och afhandlingar, icke i skildringen af karakterer och händelser. En sådan, för sig utmärkt betraktelse innehålles i novellens sista kapitel: »Efterverldens Dom». Den vittnar om en frigidord tanke, en upphöjd verldsåsig. Men Förf. har genom detta tillägg sjelf erkänt, att hans karaktersskildring varit bristfällig. Ty han skulle eljest icke känt behovet, att göra detsamma. På många ställen så väl i denna som föregående noveller har Förf. tillfälle, att i sitt eget förfarande se en dylik kritik öfver arten af hans skildringar.

J. V. S.

10

20

70 OM FINLANDS GEOGNOSI.

Litteraturblad n:o 9, september 1849

Med Ref. torde mången önskat lära sig känna något om Finlands »berg och mark». Men så litet har ännu våra lärdas håg varit vänd åt kunskapen om eget land, att intet tryckt ord i ämnet af inhemsk man lærer kunna påfinnas. Undersökningar och uppgifter angående särskilda i landet funna mineralier kunna väl hopletas ur lärda akter och akademiska dissertationer, men någon geognostisk beskrifning öfver Finland lærer vara få män i landet bekant. Likväl har utlänningen äfven åt detta håll öppnat banan och ansett det värdt att känna, som vår inhemska lärdom anser ringa. Hr Boethling, en ung mineralog, som kringom åren 1831–32 vistades i Finland, har utgifvit en brochyr angående landets geognostiska förhållanden. Denna skrift har det icke lyckats Ref. att få se. Men redan tidigare hade en annan utlänning såsom ett Bihang till Rysslands Geognosi utgifvit det arbete, här nedanföre citeras. Man skulle tro, att dessa skrifter bordt väcka så mycket deltagande, att deras innehåll skulle blifvit i utdrag meddeladt i någon inhemsk tidning, eller att de åtminstone i en sådan blifvit anmälda och annonserade, och i den inhemska bokhandeln hållits tillgängliga. Men sådant har icke skett; och förhållandet lærer ännu vara det, att af sistnämnda arbete icke ett enda exemplar finnes hvarken på Universitetets eller Bergkontorets bibliotek.

30

40

Det är då föga underligt, att ingen allmännare kännedom om fäderneslandets berg och mark hos dess invånare förefinnes. Långe af egen erfarenhet inseende, en huru blygsel väckande okunnighet det är, att icke känna eget land, sökte Ref., hvad dess geognostiska beskaffenhet angår, inhemta någon kännedom om Sveriges med Finlands likartade jord och meddelade äfven i detta blad, årgången 1847, ett aftryck af Berzelii så lärorika afhandling: »Om beskaffenheten af Sveriges Berg och Mark». Det är till denna afhandling, vi hänvisa läsaren i afseende på kännedomen om de bergarter, om hvilka här nedanföre talas. Till vidare upplysning böra vi tillägga några ord.

50

Den bergart, som i Berzelii afhandling kallas Syenit, är enligt